

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов

(назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки	доктор філософії
галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
спеціальність	011 Освітні, педагогічні науки
освітньо-наукова програма	«Сучасні наукові освітні студії: педагогіка, методика навчання іноземних мов і культур, наукова англійська мова»
статус дисципліни	дисципліна вільного вибору аспіранта

Форма навчання денна, вечірня, заочна

Навчальний рік 2024-2025

Семестр III

Кількість кредитів ЄКТС 3

Мова навчання українська

Форма підсумкового контролю залік

Розробник:

Ольга УСТИМЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов КНЛУ.

Схвалено на засіданні кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов КНЛУ, протокол № 19 від 13 червня 2024 р.

Завідувач кафедри _____

Валентина ЧЕРНИШ

Схвалено на засіданні вченої ради університету, протокол № 2 від «26» серпня 2024 р.

Голова вченої ради _____

Роман ВАСЬКО

1. Мета вивчення дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов» є усвідомлення аспірантами необхідності поглиблення методичних знань, розвитку методичних умінь формування професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності студентів у різних формах організації освітнього процесу, оцінювання рівня її розвитку на основі сучасних методів, засобів і технологій навчання.

2. Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану) – 3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі:

	Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
лекції	20 год.	4 год.
семінарські заняття	0 год.	0 год.
практичні заняття	10	2
консультації	0	0
самостійна робота	60 год.	84 год.

3. Передумови до вивчення навчальної дисципліни:

3.1. Аспірант повинен знати: основні поняття й категорії методики навчання іноземних мов і культур, теорію вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності, сучасні підходи до формування іншомовної комунікативної компетентності, форми, види і способи контролю й оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності, форми організації освітнього процесу з навчання іноземних мов і культур у вищій школі.

3.2. Аспірант повинен вміти: визначати й аналізувати цілі, зміст, принципи, методи і прийоми навчання іноземних мов і культур у вищій школі, аналізувати й розробляти вправи різних типів і видів, планувати й реалізовувати різні форми організації освітнього процесу з навчання іноземних мов і культур у закладі вищої освіти.

Для успішного освоєння дисципліни аспіранти повинні володіти знаннями в галузі психології, педагогіки вищої школи, інформаційних технологій в освіті, що створює необхідну базу для вивчення курсу «Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов» і мають високу ступінь кореляції з ними.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов» є також опанування таких навчальних дисциплін освітньо-наукової програми:

ДЦЗП 5	ІТ в освітній і науковій діяльності
ДЦПП 3	Педагогічна психологія
ДЦПП 4	Психологія особистості

4. Анотація навчальної дисципліни. Дисципліна «Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов» належить до переліку дисциплін вільного вибору аспіранта (ДВВА). Вона забезпечує професійно-методичний і особистісний розвиток аспіранта та спрямована на формування і розвиток професійно-методичної компетентності викладача, здатного до реалізації функцій і видів професійно-методичної діяльності у різних формах організації освітнього процесу з іноземних мов у вищій школі. Аналізується професійно-методична компетентність викладача з метою формування мовних і мовленнєвих компонентів професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності та інтегрованого формування лінгвосоціокультурної й навчально-стратегічної компетентностей в аудиторній і самостійній роботі студентів, у організації

їхньої позааудиторної роботи з іноземних мов; методичні знання і вміння, які забезпечують професійно-орієнтовану ІКТ-компетентність викладача вищої школи як компонента професійно-методичної компетентності.

5. Компетентності аспірантів згідно ОНП (освітнього компоненту). Компетентності аспірантів з навчальної дисципліни «Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов» базуються на інтегральній, загальних і фахових компетентностях, визначених освітньо-науковою програмою:

- **Інтегральна компетентність.** Здатність розв'язувати комплексні завдання і проблеми в галузі освіти у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань із загальнопедагогічних дисциплін (загальна педагогіка та історія педагогіки; теорія та методика навчання іноземних мов в закладах освіти різного типу), тенденції їх становлення і розвитку, сучасного стану й актуальних проблем, новітніх наукових парадигм і методології педагогічних досліджень та/або професійної практики..

- **Загальні компетентності.**

ЗК 2. Здатність до системного наукового пізнання, комплексного застосування здобутих знань у практичній діяльності на засадах загальної та спеціальної методології.

ЗК 5. Здатність генерувати нові ідеї та нестандартні підходи до їх імплементації (креативність), абстрактно мислити, адаптуватися до нових умов і ситуацій, ставитися критично до власних наукових здобутків і надбань інших дослідників.

ЗК 12. Здатність до саморозвитку та подальшого професійного зростання (планування й вирішення завдань професійного і особистісного вдосконалення), набуття знань і вмінь тайм-менеджменту для ефективного виконання наукового дослідження та успішної педагогічної діяльності, наполегливість у досягненні поставленої мети.

- **Фахові компетентності.**

ФК 4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у педагогічній галузі на основі розуміння природи їх виникнення, чинників впливу, динаміки розвитку з використанням теоретичних та експериментальних методів наукового дослідження; переосмислювати й удосконалювати.

ФК 7. Здатність ініціювати й організувати професійну, науково-інноваційну та викладацьку діяльність, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних методів і прийомів; здійснювати наукові оригінальні дослідження, досягати результатів та розв'язувати поставлені завдання в галузі освіти.

ФК 8. Здатність до викладацької діяльності в межах спеціальності «Освітні, педагогічні науки», удосконалюючи методологію науково-викладацької майстерності, педагогічну техніку, професійні вміння майбутніх учених, викладачів вищої школи; планувати й організувати освітній процес у вищій школі згідно з визначеними проміжними і кінцевими цілями навчання, розробляючи власні наукові і дидактичні матеріали (підручники, посібники, методичні рекомендації) та технології за профілем навчальної дисципліни; здатність до організації та проведення навчальних занять, встановлювати ефективну міжособистісну взаємодію зі студентами та доброзичливий психологічний клімат у колективі, підтримувати здоров'язбережувальне середовище; здатність організувати контрольні заходи, оцінювати результати навчальної діяльності студентів, застосовуючи традиційні та альтернативні методи.

ФК 9. Здатність створювати та реалізовувати освітні моделі й інноваційні технології, враховуючи вагомні умови навчання і впроваджувати їх до педагогічної практики.

ФК 12. Здатність здійснювати педагогічну рефлексію і самоаналіз науково-дослідницької, педагогічної діяльності, вбачати перспективи досліджень, прогнозувати шляхи подальшого розвитку освітньої науки.

6. Очікувані програмні результати навчання з дисципліни.

ПРН 11. Застосовувати цифрові, інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній та викладацькій діяльності.

ПРН 12. Володіти методами і методиками діагностики стану сформованості компетентності та її складників здобувачів вищої освіти для аналізу освітнього процесу (в тому числі дистанційного), його удосконалення.

ПРН 13. Організувати викладання фахових дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої школи, вимог до нормативного, наукового, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, використовувати ефективні засоби діагностики навчальних досягнень майбутніх фахівців.

ПРН 16. Оцінювати власну наукову і професійну діяльність, обирати і втілювати стратегії саморозвитку та самовдосконалення в науково-дослідній та викладацькій діяльності.

ПРН 19. Використовувати сучасні освітні технології, методи і засоби навчання з метою забезпечення високого рівня особистісного та професійного розвитку, планувати та ефективно використовувати час у науковій і педагогічній діяльності, удосконалювати педагогічну майстерність.

7. Система оцінювання результатів навчання аспірантів (критерії оцінювання результатів навчання та засоби діагностики навчальних досягнень аспірантів)

7.1 Форми та критерії оцінювання аспірантів

- Семестрове оцінювання:

Навчальна дисципліна «Професійно-методична компетентність викладача іноземних мов» складається з одного організаційного модуля у 2-му семестрі.

Система модульно-рейтингового контролю навчальних досягнень аспірантів реалізується за наступною технологією. Оцінюються такі складники:

Аудиторна та самостійна робота аспіранта	Модульна контрольна робота
50 балів	50 балів

Рейтинг модуля обчислюється у такий спосіб.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності аспіранта (аудиторна робота та самостійна робота) може здійснюватися в національній 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування практичних занять позначаються «0».

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу аспіранта як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на **10**. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити **50**.

Модульна контрольна робота (виконується перед заліком):

Модульна контрольна робота (МКР) є складником семестрового рейтингу. Наприкінці семестру всі аспіранти виконують МКР, яка оцінюється за 4-бальною системою: («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»). Ці оцінки трансформуються в **рейтинговий бал за МКР** у такий спосіб:

«відмінно» – 50 балів;

«добре» – 40 балів;

«задовільно» – 30 балів;

«незадовільно» – 20 балів;

Неявка на МКР – 0 балів.

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового балу за роботу протягом семестру і рейтингового балу за МКР. Максимальний рейтинговий бал студента становить 100 балів.

Підсумкове оцінювання - залік

Вимоги до заліку

Оцінка в національній шкалі («зараховано», «не зараховано») та оцінка в шкалі ЄКТС виставляються на підставі семестрового рейтингового бала аспіранта за дисципліну таким чином:

90 – 100 балів	A	}	зараховано
82 – 89 балів	B		
75 – 81 бал	C		
66 – 74 бали	D		
60 – 65 балів	E		
0 – 59 балів	FX	не зараховано	

Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують оцінку «зараховано» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.

Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **E** та бал **60**. Якщо аспірант під час заліку отримав оцінку «не зараховано», то йому у відомість обліку успішності виставляється оцінка «не зараховано» в національній шкалі, оцінка **FX** – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Об'єкти контролю: володіння методичними знаннями і вміннями викладача іноземних мов і культур.

Форми контролю: усна співбесіда; виконання підсумкового тесту.

Критерії оцінювання: 1) усна співбесіда оцінюється за критеріями: відповідність змісту; повнота і ґрунтовність викладу; термінологічна коректність; правильність виконання завдань; здатність до обґрунтування методичних рішень; 2) тест оцінюється за критерієм: правильність виконання тестових завдань .

Схема оцінювання.

Усна співбесіда та виконання тесту оцінюються згідно визначених критеріїв за шкалою «зараховано», «не зараховано».

№	Критерій оцінювання	Шкала оцінювання	
		«зараховано»	«не зараховано»
1.	Відповідність змісту	Відповідь аспіранта повністю / в основному відповідає змісту питання. Основні проблеми визначені чітко.	Відповідь аспіранта лише частково відповідає / не відповідає змісту питання. Основні проблеми визначені нечітко / не визначені
2.	Повнота і ґрунтовність викладу	Основні проблеми повністю і ґрунтовно розкриті.	Основні проблеми розкриті лише частково і без належної глибини / зовсім не розкриті.
3.	Термінологічна коректність	Аспірант досить вільно й коректно користується науковою (методичною) термінологією.	Аспірант майже не користується науковою (методичною) термінологією.
4.	Правильність виконання завдань	Завдання виконано правильно.	Завдання виконано не правильно / не виконано.

5.	Здатність до обґрунтування методичних рішень	Аспірант здатний / загалом здатний / обґрунтувати вибір власних методичних рішень.	Аспірант не здатний обґрунтувати вибір власних методичних рішень.
----	--	--	---

Оцінка «**зараховано**» виставляється за умови, якщо відповідь аспіранта повною мірою відповідає всім зазначеним критеріям.

Оцінка «**не зараховано**» виставляється за умови, якщо завдання оцінено за двома з шести критеріїв як «не зараховано».

Умови допуску до заліку: повне виконання програми курсу, відпрацювання пропущених лекцій і практичних занять, успішне виконання МКР.

7.2. Організація оцінювання

Поточне оцінювання полягає у визначенні рівня підготовки аспіранта до практичного заняття і якості виконання завдання у процесі самостійної позааудиторної роботи.

Критерії оцінювання аудиторної роботи аспірантів

Рівень підготовки аспірантів до практичного заняття (теоретичні знання з теми заняття) оцінюється за **5-ти бальною** шкалою.

Кількість балів	Критерії оцінювання
5 балів	Відповідь є повною, ґрунтовною, з підкріпленням теоретичного викладу матеріалу прикладами; аспірант коректно оперує науковою термінологією і суттєво доповнює відповіді інших, що є свідченням його систематичної підготовки до занять.
4 бали	Відповідь є переважно повною і ґрунтовною, але не підкріплена прикладами; аспірант коректно оперує науковою термінологією і суттєво доповнює відповіді інших.
3 бали	Відповідь є неповною, неточною, не підкріплена прикладами; аспірант припускається помилок щодо вживання наукової термінології і фрагментарно доповнює відповіді інших.
2 бали	Відповідь є фрагментарною, не підкріплена прикладами; аспірант припускається помилок щодо вживання наукової термінології і не доповнює відповіді інших.
1 бал	Відповідь демонструє лише початкові уявлення аспіранта про предмет обговорення і низький рівень володіння науковою термінологією; аспіранті не може навести доцільні приклади, відповіді інших не доповнює.

Аспірант отримує **0 балів**, якщо був присутній на практичному занятті, але не взяв участь в обговоренні його питань, або не відвідав його. У випадку, якщо аспірант не відвідав принаймні одне практичне заняття, він допускається до заліку лише за умови його (їх) відпрацювання. **Самостійна позааудиторна робота** полягає у виконанні професійно-методичного завдання до кожного практичного заняття і має на меті формування і розвиток професійно-методичних умінь аспіранта як викладача іноземних мов. Виконані завдання демонструються аспірантами під час практичного заняття у процесі професійно орієнтованої рольової гри. Максимальна оцінка за виконання завдання – **5 балів**. За невиконання такого завдання аспірант отримує **0 балів**.

Критерії оцінювання самостійної позааудиторної роботи аспірантів

5 балів	Завдання виконано з повним дотриманням інструкції, методичні помилки відсутні.
4 бали	Завдання виконано з повним дотриманням інструкції, допущено одну методичну помилку.

3 бали	Завдання виконано з частковим дотриманням інструкції, допущено одну методичну помилку.
2 бали	Завдання виконано з частковим дотриманням інструкції, допущено дві методичні помилки.
1 бал	Завдання виконано з частковим дотриманням інструкції, допущено більше двох методичних помилок.
0 балів	Завдання не виконано.

У кінці вивчення дисципліни напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу аспіранта як середнєарифметичне поточних оцінок за ці види роботи (помножити на 10) з округленням до десятої частки, що є **рейтинговим балом** аспіранта за роботу протягом семестру (максимум – 50 балів).

Орієнтовний графік оцінювання аспірантів денної/вечірньої форми навчання

№	Назва теми	Види контролю
1	Методична компетентність у формуванні мовних видів професійно орієнтованої іншомовної компетентності.	Тестування Усне опитування Демонстрація виконаних професійно-методичних завдань
2	Методична компетентність у формуванні мовленнєвих видів професійно орієнтованої іншомовної компетентності.	Тестування Усне опитування Демонстрація виконаних професійно-методичних завдань
3	Методика планування й організації практичних занять і позааудиторної роботи з іноземних мов і культур.	Тестування Усне опитування Демонстрація виконаних професійно-методичних завдань
4	Методика планування й організації самостійної позааудиторної роботи з іноземних мов і культур.	Тестування Усне опитування Демонстрація виконаних професійно-методичних завдань
5	Модульна контрольна робота	Письмова МКР

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно	90 – 100
Добре	75 – 89
Задовільно	60 – 74
Незадовільно	0 – 59
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	0 – 59

8. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	№ і назва теми	Кількість годин					
		Денна/вечірня форма			Заочна форма		
		Разом	у тому числі		Разом	у тому числі	
лекції	семінарські / практичні заняття		самостійна робота	лекції		семінарські / практичні заняття	самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1. Зміст професійно-методичної компетентності викладача іноземних мов і культур</i>							

1.	Тема 1. Методична компетентність в інтегрованому формуванні навчально-стратегічної, лінгвосоціокультурної та професійно орієнтованих мовних компетентностей	8	2	2	4				
2.	Тема 2. Методична компетентність в інтегрованому формуванні навчально-стратегічної, лінгвосоціокультурної та професійно орієнтованої іншомовної компетентності у рецептивних видах мовленнєвої діяльності	8	2	2	4				
3.	Тема 3. Методична компетентність в інтегрованому формуванні навчально-стратегічної, лінгвосоціокультурної та професійно орієнтованої компетентності в говорінні	6	2	0	4				
4.	Тема 4. Методична компетентність в інтегрованому формуванні навчально-стратегічної, лінгвосоціокультурної та	6	2	0	4				

	професійно орієнтованої компетентності в письмі								
Змістовий модуль 2. Планування й організація освітнього процесу з іноземних мов і культур у закладах вищої освіти									
5	Тема 5. Форми організації освітнього процесу з іноземних мов і культур у закладах вищої освіти	6	2	0	4				
6.	Тема 6. Методи, прийоми, засоби і технології формування професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності	4	2	0	2				
7.	Тема 7. Методика планування й організації практичних занять з іноземних мов і культур	6	2	2	2				
8.	Тема 8. Методика планування й організації самостійної позааудиторної роботи з іноземних мов і культур	10	2	2	6				
9.	Тема 9. Методика планування й організації позааудиторної роботи студентів з іноземних мов і культур.	12	2	0	10	10			
10.	Тема 10. Методика контролю й оцінювання	16	2		10	10			

рівня сформованості професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності, окремих її компонентів і складників									
МКР	10	0	2	10	14				
Усього годин	90	20	10	60	90				

9. Рекомендована література

Основна

- Майер, Н. В. (2015). *Формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика*. Вид центр КНЛУ.
- Майер, Н. В., & Устименко, О. М. (2018). *Практикум з методики використання сучасних засобів, методів і технологій навчання іноземних мов і культур: навч.-метод. посіб. для самостійної роботи студентів магістратури*. Ліра-К.
- Майер, Н. В., Устименко, О. М., & Борецька, Г. Е. (2020). *Практикум з формування тестової компетентності майбутніх учителів іноземних мов і культур*. Ліра-К.
- Майер, Н. В., & Ніколаєва, С. Ю. (2017). Програма педагогічної асистентської та доцентської практик доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*, 27, 32–44.
- Ніколаєва, С. Ю., Борецька, Г. Е., Майер, Н. В., Устименко, О. М., & Черниш, В. В. (2015). *Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах*. Ленвіт.
- Ніколаєва, С. Ю., Бориско, Н. Ф., & Майер, Н. В. (2019). *Методика навчання іноземних мов і культур в європейському контексті у закладах вищої освіти: навчально-методичний посібник для студентів магістратури*. Вид. центр КНЛУ.
- Тарнопольський, О. Б. (2006). *Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти*. Інкос.
- Тарнопольський, О. Б., & Кабанова, М. Р. (2019). *Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі*. Університет ім. А. Нобеля.
- Maiier, N. (2017). Distance learning technologies in organizing self-study work of students majoring in philology. *Information Technologies and Learning Tools*, 59(3). 96–102.
- Maiier, N. (2017). The methodological training of university teachers to implement intercultural foreign language education: the competency-based approach. *Advanced Education*, 8, 4–9 .
- Maiier N., & Ustyimenko O. (2018). Modern methods and technologies for developing pre-service foreign language and culture teachers' methodological competence. *Advanced Education*, 10, 12–20.
- Докторські і кандидатські дисертації зі спеціальності 13.00.02 «Теорія і методика навчання: іноземні мови».

Додаткова

- Бігич, О. Б., Майер, Н. В., & Руснак, Д. А. (2016). *Теорія і практика проведення позааудиторної роботи з іноземної мови: сценарії позааудиторних заходів*. Вид. центр КНЛУ.
- Задорожна, І. П. (2011). *Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки*. Вид-во ТНПУ.

- Коваль, Т. І., Сисоєва, С. О., & Сущенко, Л. П. (2009). *Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності*. Вид. центр КНЛУ.
- Колодько, Т. М. (2012). Сучасні технології формування соціокультурної компетенції студентів вищих навчальних закладів. *Ленвіт*.
- Котенко, О. В. (2012). Сучасний викладач іноземної мови вищого навчального закладу: професійно-особистісний аспект. *Вища освіта України*, 3, 62–65.
- Мазайкіна, І. О., Ямчинська, Т. І., & Громов, Є. В. (2017). *Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов*. ВДПУ ім. М. Коцюбинського.
- North, V., Piccardo, E., & Goodier, T. (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors*. Council of Europe Publishing.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронна бібліотека України. Наука і освіта. Режим доступу: <https://uateka.com/uk/article/science>
2. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Режим доступу: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/resursi-i-fondi/elektronni-resursy/>
3. Наукова бібліотека ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Режим доступу: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
4. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». Режим доступу: <https://library.ukma.edu.ua/>
5. Наукова комунікація в цифрову епоху. Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UKMA+SCDA101+2020_T1/about
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>